

4. ФІНАНСИ І ГРОШОВИЙ ОБІГ

УДК 005.59:005.334:336.7(477)

АНТИКРИЗОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Батракова Т.І., к.е.н., доцент, Кабаченко А.В.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

nkabachenko@inbox.ru

У статті розглянуто деякі антикризові кроки уряду та НБУ та їх вплив на економіку України. Також у статті висвітлена роль НБУ в розробці антикризових заходів грошово-кредитної політики України, окреслено пріоритети діяльності центрального банку в умовах кризи. Досліджено результати антикризових дій Національного банку України та уряду щодо рефінансування і фінансової підтримки банків. Визначено сутність, етапи та напрями проведення антикризової економічної політики України. Систематизовано антикризові заходи держави та проаналізовано їх вплив на коливання ділової активності. У статті проаналізовано сутність та функції державного антикризового регулювання з урахуванням потреби забезпечення економічного розвитку. Розглянуті в статті антикризові заходи НБУ негативно вплинули на стан економіки та інвестиційний клімат в Україні, адже відбулося значне скорочення обсягів національного виробництва та експорту, споживчого попиту, імпорту, збільшення темпів інфляції, відбувся вплив капіталу з країни. Виявлено, що одним із негативних наслідків стабілізації банківської системи є значне зростання державних боргів та виникнення загрози дефолту. Зазначено, що монетарна політика є найважливішою складовою загальної економічної політики держави, адже перед грошово-кредитною політикою ставиться принципово нове завдання монетарного стимулювання економічної стабільності всієї держави. У зв'язку з динамічними змінами, що відбуваються сьогодні в економіці нашої країни, у фінансово-кредитній сфері та банківській системі України, існує постійна потреба вдосконалення антикризових методів та інструментів реалізації монетарної політики для стабілізації економіки держави.

Ключові слова: антикризова економічна політика держави, антикризові заходи грошово-кредитної політики України, центральний банк, антикризове регулювання, грошово-кредитна політика, банківська криза.

АНТИКРИЗИСНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Батракова Т.И., к.э.н., доцент, Кабаченко А.В.

*Запорожский национальный университет
Украина, 69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

В статье рассмотрены некоторые антикризисные шаги правительства и НБУ, их влияние на экономику Украины. Также в статье освещена роль НБУ в разработке антикризисных принципов денежно-кредитной политики Украины, выявлены приоритеты в деятельности центрального банка в условиях кризиса. Исследованы результаты антикризисных действий Национального банка Украины и правительства относительно рефинансирования и финансовой поддержки банков. Определены сущность, этапы и направления проведения антикризисной экономической политики Украины. Систематизированы антикризисные меры государства и проанализировано их влияние на колебания деловой активности. В статье проанализированы сущность и функции государственного антикризисного регулирования с учетом необходимости обеспечения экономического развития. Рассмотренные в статье антикризисные меры НБУ негативно повлияли на состояние экономики и инвестиционный климат в Украине, ведь произошло значительное сокращение объемов национального производства и экспорта, потребительского спроса, импорта, увеличение темпов инфляции, произошла утечка капитала из страны. Выявлено, что одним из негативных последствий стабилизации банковской системы является значительный рост государственных долгов и возникновения угрозы дефолта. Отмечено, что монетарная политика является важнейшей частью общей экономической политики государства, ведь перед денежно-кредитной политикой ставится принципиально новая задача монетарного стимулирования экономической стабильности всего государства. В связи с динамичными изменениями, происходящими сегодня в экономике нашей страны, в финансово-кредитной сфере и банковской системе Украины, существует

постоянная необходимость совершенствования антикризисных методов и инструментов реализации монетарной политики для стабилизации экономики государства.

Ключевые слова: антикризисная экономическая политика государства, антикризисные меры денежно-кредитной политики, центральный банк, антикризисное регулирование, денежно-кредитная политика, банковский кризис.

CRISIS MANAGEMENT OF THE MONETARY SYSTEM OF UKRAINE

Batrakova T.I., PhD in economics, docent, Kabachenko A.V.

*Zaporizhzhya National University
Ukraine, 69600, Zaporizhzhya, Zhukovsky str., 66*

The article deals with some crisis steps the government, and the National Bank of Ukraine and its impact on the economy of Ukraine. Studied the results of anti-crisis measures of the National Bank of Ukraine and the Government on refinancing banks and financial support. The essence, stages and directions of Ukraine's anti-crisis policy. Systematized state anti-crisis measures and analyzes their impact on fluctuations in business activity. The article analyzes the nature and functions of crisis management to the needs of economic development. Discussed in the article anti-crisis measures by the National Bank of Ukraine had a negative impact on the economy and investment climate in Ukraine, because there was a significant reduction of the volume of domestic production and exports, consumer demand, imports, increase in inflation, an outflow of capital from the country. Revealed that one of the negative consequences of stabilizing the banking system is a significant increase in public debt and a threat of default. There is note that monetary policy is an essential component of general economic policy, because monetary policy is a fundamentally new task of monetary stimulus to the economic stability of the entire state. Due to the dynamic changes that are occurring in our economy, in financial and credit sphere and banking system of Ukraine, there is a continuing need for improved crisis methods and instruments of realization of monetary policy to stabilize the economy of the state. In today's conditions of instability in global financial markets and in banking sector, the question of stabilization by implementation of complex program of anti-crisis measures is actual for the world's advanced countries.

Key words: Economic state politics, measures monetary policy, a credit, central bank crisis regulation, monetary politics, banking crisis, crisis management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Протягом цього року Національний банк України працює у вкрай складних умовах. Економіка України перебуває в стані кризи, і це не може не відобразитися на грошово-кредитній сфері. Саме сфера грошово-кредитних відносин є важливою частиною економіки, де опосередковується рух товарів і послуг. Із розвитком суспільства все більше громадян, підприємців і виробників у повсякденному житті тісно пов'язані з банківською системою, яка забезпечує кругообіг фінансових потоків, що обслуговують різні галузі економіки. Стабільність банків є своєрідною гарантією економічного зростання. Тому останнім часом, коли спостерігається нестабільність фінансового ринку та банківського сектора України, актуальним є питання стабілізації ситуації за допомогою впровадження комплексної програми антикризових заходів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналізу окремих елементів антикризового державного управління як складного і суперечливого явища присвячені праці О. М. Ковалюка [1], Н. І. Гребеник [2] та інші. Сучасні інструменти управління банківськими кризами знайшли відображення також у наукових працях українських дослідників: О. А. Данилишина [3], О. І. Барановського [4], А. М. Мороза [5].

Антикризову політику Національного банку України в контексті проведення ним грошово-кредитної політики досліджували В. С. Стельмах [6], А. І. Даниленко [7] та багато інших науковців, проте суть антикризових заходів Національного банку України та їхній вплив на процеси в економіці країни потребують більш глибокого вивчення.

Незважаючи на численні наукові здобутки, ряд питань залишається недостатньо дослідженим. Особливо важливими є питання узгодження антикризового менеджменту на рівні окремих банків з антикризовим регулюванням на рівні держави, розвитку методичної бази прогнозування криз в банках, обґрунтування критеріїв вибору інструментів антикризової стабілізації.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Поглиблений аналіз ефективності застосування інструментів НБУ щодо подолання кризових явищ в Україні, обґрунтування їх доцільності та дієвості. Виявлення позитивних і негативних наслідків антикризових заходів НБУ. Для досягнення поставлених цілей необхідно: дослідити теоретичні основи антикризових заходів Національного банку України, оцінити антикризові заходи Національного банку України та запропонувати шляхи підвищення ефективності антикризових заходів Національного банку України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У період фінансової кризи та економічної нестабільності Національний банк України за допомогою механізму грошово-кредитної політики здійснює антикризове регулювання, тобто впроваджує комплекс заходів у сфері грошового обігу, валютного регулювання, спрямованих на мінімізацію та ліквідацію фінансово-економічної нестабільності в країні, а також усунення її негативних наслідків для економіки загалом [8].

Грошово-кредитна політика у 2014 році проводилася за умов великих змін в економіці України, передусім зумовлених появою макроекономічних дисбалансів, накопичених у попередні роки. Також розвиток негативних процесів в економіці посилювався і внаслідок зростання суспільно-політичного напруження та втрати частини економічного потенціалу країни. Скорочення експорту супроводжувалось відпливом капіталу та падінням інвестиційної привабливості України.

Складна економічна ситуація продовжувала тиснути на грошово-кредитний ринок та вимагала від Національного банку України відповідної гнучкості та оперативності в проведенні монетарної політики і формування комплексу заходів антикризового регулювання.

Отже, кожні три місяці Національний банк України затверджує нову постанову з антикризовими заходами для врегулювання ситуації на грошово-кредитному ринку, а особливо його валютного сегмента [8].

Відтік депозитів із банківської системи за підсумками минулого року перевищив 126 млрд. грн. (табл. 1), що свідчить про зниження довіри до банківської системи (рис. 1) [8].

Таблиця 1 – Динаміка депозитів у національній валюті банків України за 2014 р.

Період	Показники					
	Депозити юридичних осіб		Депозити фізичних осіб		Загальні депозити	
	Млрд. грн	Приріст,%	Млрд. грн	Приріст,%	Млрд. грн	Приріст,%
2014 рік						
На 01.01.	151,2	-	253,1	-	404,3	-
На 01.02.	165,8	9,68	236,8	-6,44	402,6	-0,42
На 01.03.	158,6	-4,34	233,5	-1,39	392	-2,63
На 01.04.	158,3	-0,19	221,2	-5,27	379,5	-3,19
На 01.05.	157,5	-0,51	221,1	-0,05	378,6	-0,24
На 01.06.	162,2	2,98	214,5	-2,99	376,7	-0,50
На 01.07.	156,3	-3,64	221,6	3,31	377,9	0,32
На 01.08.	157,2	0,58	221,4	-0,09	378,7	0,21
На 01.09.	163,7	4,13	217	-1,99	380,7	0,54
На 01.10.	181,5	10,87	207,9	-4,19	389,5	2,31
На 01.11.	163,6	-9,86	205,6	-1,11	369,2	-5,21
На 01.12.	160,5	-1,90	202,5	-1,51	362,9	-1,71
2015 рік						
На 01.01	169,1	5,36	195,3	-3,56	364,5	0,44

(побудовано за даними Інфляційного звіту НБУ за 2014 рік [8])

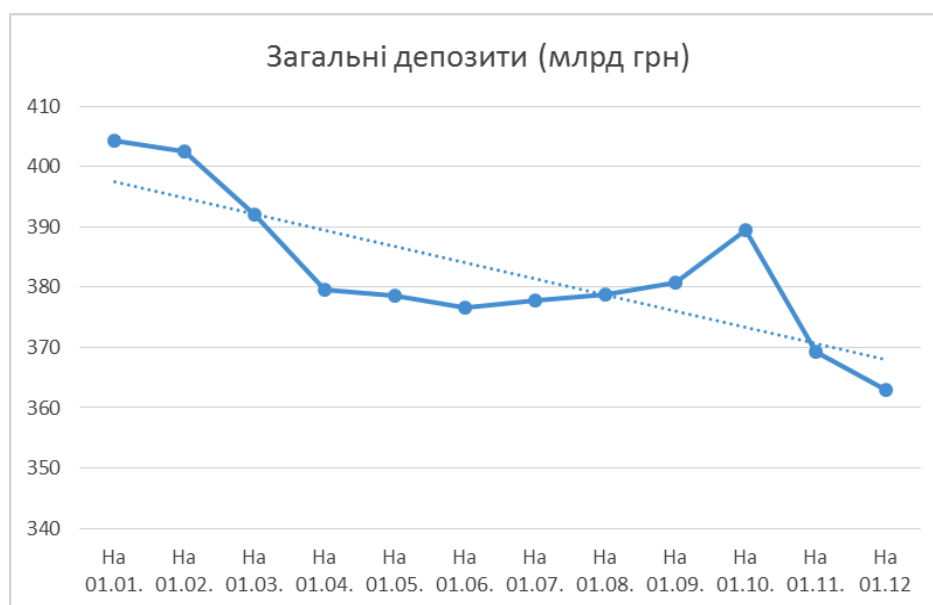

Рис. 1. Динаміка депозитів у національній валюті банків України за 2014 р.
(побудовано за даними Інфляційного звіту НБУ за 2014 рік [8])

Сам банківський сектор України перебуває в скрутному становищі внаслідок девальвації національної валюти, неможливості залучення ресурсів на зовнішньому ринку, зниження довіри до банківського сектора та непрозорості надання рефінансування комерційним банкам і недостатньої ліквідності банків. Тому для НБУ першочерговим завданням антикризової політики стало підтримання ліквідності банків, з метою забезпечення вчасного виконання ними всіх своїх зобов'язань перед клієнтами. Це, з одного боку, забезпечувало вчасне проведення розрахунків в економіці, а з іншого, – сприяло підтримці довіри до банківської системи та створенню умов для подальшого повернення вкладниками коштів на банківські рахунки [8]. Розглянемо детальніше кроки НБУ на основі останніх постанов «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України». Із 4 червня 2015 р. набула чинності постанова від 3 червня 2015 р. № 354, яка діяла до 3 вересня 2015 р. Постанова № 354 повністю зберігала антикризові заходи, прийняті раніше, за винятком певних моментів [9].

Було збільшено до 300000 гривень ліміт видачі готівки в національній валюті через каси та банкомати на добу на одного клієнта. Раніше ліміт складав 150000 гривень. Також банкам було заборонено купувати іноземну валюту за дорученням клієнтів-резидентів (крім фізичних осіб), які мають на рахунках у банках кошти в іноземній валюті. Такі клієнти повинні виконувати зобов'язання в іноземній валюті за рахунок власних коштів. Заборона поширювалася, якщо сума власних коштів клієнта дорівнює або перевищує 25000 доларів США. Раніше такий ліміт становив 10000 доларів США [9].

Щодо звичайних громадян, то Постановою № 354 вводилися певні обмеження щодо операцій фізичних осіб. Банкам дозволено продавати громадянам готівкову іноземну валюту одній особі в один робочий день у сумі, що не перевищує в еквіваленті 3000 гривень у межах однієї банківської установи. Проте обмеження не поширювалося, якщо громадянин купує іноземну валюту для погашення зобов'язань за кредитним договором.

Перекази іноземної валюти за поточними неторговельними операціями могли здійснюватися: на суму до 15000 гривень в один робочий день без підтверджуючих документів; на суму, що перевищує 15000 гривень виключно на підставі підтверджуючих документів, але не більше 150000 гривень на місяць. Вимоги щодо певного обмеження суми переказу не поширювалися на оплату витрат на лікування в медичних закладах іншої держави, а також на оплату витрат на транспортування хворого; оплату витрат на навчальний процес тощо [9].

Також за Постановою № 354, дострокове зняття вкладу в іноземній валюті можливе тільки в гривні за курсом купівлі валюти на день зняття. Зняття готівки в іноземній валюті або банківських металах з поточних і депозитних рахунків через каси або банкомати обмежено сумою 15000 гривень на одного клієнта за офіційним курсом. Вимога поширювалася на видачу готівки і в Україні, і за її межами, незалежно від кількості рахунків в одному банку. Видача готівкових коштів у межах України з використанням банківської картки, емітованої і українськими, і іноземними банками, проводиться виключно в гривні.

У вересні цього року Національний банк України послабив частину адміністративних обмежень, запроваджених у першій половині поточного року, для стабілізації валютного ринку. Ці кроки з лібералізації валютного регулювання закріплено в Постанові Правління Національного банку України від 03.09.2015 № 581 «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» [10].

Національний банк збільшив обсяг видачі готівки в іноземній валюті з рахунків клієнтів банків з 15000 до 20000 грн. на добу. Послаблення спрямоване на відновлення довіри до банківської системи та притоку валютних депозитів. Також дозволено уповноваженим банкам знімати з контролю експортні операції клієнтів, якщо вони надали документальне підтвердження про припинення зобов'язань шляхом зарахування зустрічних вимог у валютах, що не підлягають обов'язковому продажу. Сума таких зобов'язань не повинна перевищувати 0,5 млн. дол. США за одним контрактом.

У новій постанові уточнено вимоги щодо обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті. Відтепер вимога не розповсюджуватиметься на кошти, які повернені за ініціативою іноземного банку у дводенний термін.

Для полегшення діяльності компаній-імпортерів скасована вимога щодо обов'язкового подання в пакеті документів для купівлі/переказу іноземної валюти довідки з Державної фіскальної служби, яка засвідчує відсутність заборгованості зі сплати податків для компаній [10].

Водночас Національний банк продовжує роботу, спрямовану на запобігання непродуктивному відтоку капіталу з країни. Зокрема, вводиться заборона на купівлю валюти для розрахунків за імпорт продукції, митне оформлення якої було здійснено до 01 січня 2014 року. Це стосується випадків заміни боржника або кредитора в зобов'язанні за зовнішньоекономічним контрактом. Відтепер компанії-резиденти повинні виконувати такі зобов'язання за рахунок власних коштів в іноземній валюті. Вимога не поширюється на життєво-необхідні товари.

Такі зміни будуть діяти до 04 грудня 2015 року включно. Проте, незалежно від строків дії постанов, Національний банк планує й надалі продовжувати поступову лібералізацію валютного регулювання, якщо цьому сприятиме стан валютного ринку та української економіки загалом.

На жаль, таке валютне регулювання Нацбанку ускладнює роботу вітчизняних експортерів, зменшує можливість інвестування в модернізацію виробничих потужностей, знижує привабливість отримання кредитів в іноземній валюті, призводить до затримок у розрахунках і порушення умов зовнішньоекономічних контрактів. Такі рішення НБУ призводять до скорочення експорту, зменшення обсягу виробництва продукції, зниження надходжень до бюджету. Адже встановлені обмеження НБУ ускладнили підприємцям виконання, взятих на себе перед контрагентами зобов'язань, а також створили перепони в здійсненні безперервного виробничого процесу (оскільки значна кількість українських підприємств виготовляє продукцію із використанням імпортних промислових товарів) та ускладнили здійснення збутової діяльності підприємств.

Також причиною таких негативних тенденцій є відсутність спільної програми дій між НБУ та КМУ саме щодо врегулювання економічної ситуації. Неузгодження дій між ними

поглиблює економічну кризу в країні. Тому необхідно підтримувати тісну взаємодію Національного банку з Урядом у питаннях узгодження грошово-кредитної та бюджетної політики, а також активну співпрацю в питаннях щодо забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи, удосконалення її механізмів та інструментів.

ВИСНОВКИ

Отже, за сучасних умов діяльність Національного банку України має вирішальний вплив на стабільність грошової одиниці, надійність роботи банківських установ, дієвість платіжно-розрахункового механізму, що загалом визначає ефективність функціонування всієї економіки України. Головним завданням Національного банку залишається проведення відповідної зміни курсової політики, яка б допомогла обмежити зростання валютних дисбалансів.

Що стосується заходів НБУ з подолання кризових явищ безпосередньо в банківській сфері, та опосередковано в економіці, то варто зазначити, що набув чинності ряд нормативно-правових актів із регулювання діяльності комерційних банків, які містять комплекс заходів у сфері грошового обігу, валютного регулювання та банківській системі, спрямованих на мінімізацію та ліквідацію фінансово-економічної нестабільності в країні. Незважаючи на позитивну або негативну оцінку експертами, їх ефективність або безрезультатність можна буде оцінити лише з плином часу.

Загалом антикризове регулювання грошово-кредитної системи буде ефективним лише тоді, коли здійснюватиметься своєчасно та з урахуванням усіх факторів і особливостей національної економіки України.

Грошово-кредитна політика Національного банку України не завжди була ефективною, тому необхідне її поліпшення за рахунок впровадження антикризового менеджменту, стабілізації національної валюти, банківського сектора та інфляційних процесів на основі вивчення іноземного досвіду боротьби з фінансовими кризами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : монографія / О. М. Ковалюк. — Львів : Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, 2005. — 396 с.
2. Гребеник Н. М. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні / Н. М. Гребеник // Вісник НБУ. — 2014. — № 10. — С. 3—11.
3. Данилишин О. А. Сучасні інструменти грошово-кредитної політики як важливий чинник забезпечення економічного зростання в Україні / О. А. Данилишин // Регіональна економіка. — 2008. — № 2. — С. 151—159.
4. Барановський О. І. Європейські банки під тиском боргової кризи / О. І. Барановський // Вісник НБУ. — 2012. — № 11. — С. 16—23.
5. Центральний банк та грошово-кредитна політика / [А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук та ін.]. — К. : КНЕУ, 2007. — 556 с.
6. Стельмах В. С. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / В. С. Стельмах. — К. : Центр наукових досліджень НБУ, УБС НБУ, 2009. — 404 с.
7. Даниленко А. І. Грошово-кредитний ринок України: кризові уроки та короткострокові перспективи / А. І. Даниленко // Економіка і прогнозування. — 2010. — № 1. — С. 9—19.
8. Річний звіт Національного банку України за 2014 рік [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. — Режим доступу : www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17568764.
9. Постанова Правління Національного банку України № 354 від 03.06.2015 [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Нац. банку України. — Режим доступу : www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18030204.
10. Постанова Правління Національного банку України № 581 від 03.09.2015 [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Нац. банку України. — Режим доступу : www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=21230583.

REFERENCES

1. Kovalyuk, E.M. (2005), *Finansovyi mekhanizm orhanizatsii ekonomiky Ukrayiny (problemy teorii i praktyky)* [The financial mechanism of the organization of Ukrainian economy], Lviv National University, Lviv, Ukraine.
2. Hrebenyk, N. (2014), "Major milestones in the formation and implementation of monetary policy in Ukraine", *Visnyk NBU*, vol. 10, pp. 3-11.
3. Danylyshyn, O.A. (2008), "Modern tools monetary policy as an important factor of economic growth in Ukraine", *Rehionalna Ekonomika*, vol. 2, pp. 151-159.
4. Baranovskyi, O.I. (2012), "European banks under pressure from the debt crisis", *Visnyk NBU*, vol. 11, pp. 16-23.
5. Moroz, A.M., Puhovkina, M.F., Savluk, M.I. et al. (2007), *Tsentrалnyi bank ta hroshovo-kredytna polityka* [Central Bank and monetary policy], KNEU, Kyiv, Ukraine.
6. Stelmakh, V.S. (2009), *Monetarna polityka Natsionalnoho banku Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy zmin* [Monetary policy the National Bank of Ukraine: current state and prospects], Tsentr naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
7. Danylenko, A.I. (2010), "The monetary market of Ukraine: crisis lessons and the short term", *Ekonomika i prohnozuvannya*, vol. 1, pp. 9-19.
8. Official website of the national Bank of Ukraine / "The annual report by the National Bank of Ukraine in 2014", available at: www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17568764 (access November 15, 2015).
9. Official website of the national Bank of Ukraine / "Resolution of the National Bank of Ukraine of 03.06.2015 № 354", available at: www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18030204 (access November 15, 2015).
10. Official website of the national Bank of Ukraine / "Resolution of the National Bank of Ukraine of 03.09.2015 № 581", available at: www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=21230583 (access November 15, 2015).

УДК 658.1:005.59:005.334

АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сейсебаєва Н.Г., к.е.н., доцент, Пічікіна А.В.

Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66
znu.kafedra.ufebipr@gmail.com

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного антикризового фінансового управління підприємствами. Необхідною є розробка заходів, спрямованих на підвищення і зміцнення фінансової стабільності підприємств. Ключовою проблемою багатьох вітчизняних підприємств залишається низька здатність адаптування до змін умов навколишнього середовища, що лежить в основі фінансової кризи і навіть банкрутства багатьох суб'єктів господарювання. Інструментом подолання вказаної проблеми є фінансовий аналіз, що має ідентифікувати зміни фінансових результатів, контролювати відношення фінансових показників підприємства та його головних конкурентів, визначати загрозу банкрутства, ризиків капіталовкладень, а також орієнтувати на вирішення ряду інших аспектів покращення фінансово-господарської діяльності. З огляду на це, організації повинні адаптуватись до тих умов, що створюються факторами зовнішнього середовища, а внутрішні керовані фактори повинні визначати можливість антикризової діяльності та адаптації підприємства. Відсутність чітких антикризових програм на підприємствах, які перебувають у кризовому становищі, вимагають впровадження фінансовим менеджментом антикризових заходів, чітких та поступових дій. Усе це вимагає розуміння процесів, які відбуваються в конкретний момент на підприємстві, визначення сутності антикризового фінансового управління, його структурних елементів та функцій. Аналізуючи роботи вітчизняних науковців, можна відстежити розмаїття підходів до визначення суті поняття «антикризове фінансове управління підприємством». Досліджено та систематизовано теоретичні підходи щодо визначення сутності антикризового фінансового управління підприємством з метою створення передумов до виходу вітчизняних підприємств з кризи.

Ключові слова: антикризове фінансове управління підприємством, теоретичні підходи, система антикризового фінансового управління.